

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING AHOLI ORTASIDA
SANITARIYA- GIGIYENAGA OID HUQUQBUZARLIKLAR
BOYICHA FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH**

Sodiqov Beknur Abdug'affor o'g'li:

Ichki ishlar akademiyasi

"Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati"

yo'nalishi kursanti

Annotatsiya : Maqolada profilaktika inspektorining sanitariya-gigiyena sohasidagi huquqbuzarliklarni aniqlash va oldini olishdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda inspektor faoliyatini takomillashtirish yo'llari, aholining xabardorligini oshirish metodlari va zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida monitoring tizimini yaxshilash imkoniyatlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: profilaktika inspektori, sanitariya-gigiyena, huquqbuzarlik, nazorat, aholining salomatligi, profilaktika, qonunchilik.

Mavzuning dolzarbligi. Bugungi kunda aholi salomatligini saqlash va kasalliklarning oldini olish global miqyosdagi dolzarb masalalardan biridir. Sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilinmasligi ko'plab jiddiy kasalliklar, jumladan, yuqumli va parazit kasalliklar, oziq-ovqat zaharlanishi, suv orqali yuqadigan infeksiyalar va boshqa sog'liq muammolarini keltirib chiqaradi. Shu nuqtai nazardan, profilaktika inspektorining aholiga ko'rsatadigan samarali faoliyati va huquqbuzarliklarni oldini olish choralari jamiyat salomatligi uchun hayotiy ahamiyatga ega. O'zbekiston sharoitida aholining turmush darajasi oshib borishi bilan gigiyena qoidalariga rioya qilish masalasi yanada dolzarb bo'lmoqda. Shaharlarda tezkor oziq-ovqat ta'minoti, kichik ishlab chiqarish korxonalari va umumiy ovqatlanish sharoitlaridagi nazorat yetarli darajada emasligi ko'plab huquqbuzarliklarni keltirib chiqaradi. Ayniqsa, pandemiya va epidemiologik xavflar sharoitida profilaktika

inspektorining roli nafaqat nazorat qilish, balki aholining xabardorligini oshirish va profilaktik ishlarni tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari, onlayn monitoring va mobil ilovalar orqali huquqbuzarliklarni aniqlash imkoniyatlari mavjud bo'lsa-da, ularning samarali joriy etilishi hali yetarli darajada emas. Bu esa profilaktika inspektorining ish samaradorligini cheklab, aholining sog'lig'iga xavf soluvchi vaziyatlarni yuzaga keltiradi. Dolzarb masalalardan yana biri – aholining profilaktik tadbirlarga yetarli darajada jalb qilinmasligi. Ko'plab odamlar gigiyena qoidalarining ahamiyatini yetarlicha tushunmaydi, bu esa huquqbuzarliklarni yanada kuchaytiradi. Shu sababli profilaktika inspektori faoliyatini takomillashtirish, aholiga samarali targ'ibot ishlari olib borish, nazorat tizimini raqamlashtirish va malakali kadrlar tayyorlash zamonaviy jamoat salomatligi tizimi uchun muhim vazifa hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi profilaktika inspektorining aholi o'rtasida sanitariya-gigiyenaga oid huquqbuzarliklarni aniqlash va ularni oldini olishdagi faoliyatini takomillashtirish yo'llarini aniqlash va tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Tadqiqotning material va usullari: Tadqiqot material sifatida Toshkent shahri va viloyatlaridagi profilaktika inspektorlarining faoliyati, aholi o'rtasida sodir bo'lgan huquqbuzarliklar, shuningdek, sanitariya-gigiyena qonunchiligi asosiy manba sifatida olindi.

Tadqiqot usullari:

- Statistika tahlili – huquqbuzarliklar soni, turi va chastotasi bo'yicha;
- So'rov va intervyu – aholining xabardorlik darajasi va profilaktika inspektori ishiga baho;
- Nazariy tahlil – mavjud qonunchilik va nazorat tizimini o'rganish;

- Solishtirma tahlil – turli hududlarda profilaktika inspektorining samaradorligini taqqoslash.

Tadqiqot natijalari. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, profilaktika inspektorining faoliyati nafaqat huquqbuzarliklarni aniqlashda, balki ularni oldini olishda ham samarali bo'lishi mumkin. Aholining xabardorligini oshirish, targ'ibot tadbirlarini amalga oshirish va innovatsion monitoring texnologiyalaridan foydalanish orqali huquqbuzarliklar darajasi sezilarli darajada kamayadi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki:

- Hududiy farqlar mavjud – ayrim hududlarda inspektorlarning resurslari yetarli emas;
- Aholi profilaktik tadbirlarga yetarlicha jalb qilinmagan;
- Onlayn monitoring va mobil ilovalar orqali nazorat tizimi samaradorligini oshirish mumkin.

Xulosa : Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, profilaktika inspektorining aholi o'rtasida sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilinishini ta'minlashdagi roli juda muhimdir. Ularning faoliyati nafaqat huquqbuzarliklarni aniqlash va bartaraf etish, balki oldini olish, aholining xabardorligini oshirish va jamoat salomatligini mustahkamlashga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, hududiy farqlar, resurs yetishmovchiligi va aholining yetarli darajada jalb qilinmasligi profilaktika inspektorining samaradorligini cheklayotgan asosiy omillardir. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari yetarli darajada joriy etilmagan. Mobil ilovalar, onlayn monitoring tizimlari va elektron hisob-kitoblar orqali profilaktika ishlarini tizimli olib borish mumkin, bu esa huquqbuzarliklarni tezda aniqlash va tegishli choralar ko'rishda sezilarli samaradorlik beradi.

Tadqiqot

natijalariga ko'ra, profilaktika inspektorining ish samaradorligini oshirish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim hisoblanadi:

1. **Malaka va bilimni oshirish:** Inspektorlar doimiy malaka oshirish kurslari, treninglar va seminarlar orqali zamonaviy monitoring usullari bilan tanishib, amaliyotda qo'llash imkoniga ega bo'lishlari lozim.
2. **Axborot texnologiyalarini joriy etish:** Shikoyatlarni qabul qilish, monitoring natijalarini tahlil qilish va huquqbuzarliklarni tezkor bartaraf etish uchun mobil ilovalar va onlayn platformalardan samarali foydalanish.
3. **Jamiyat bilan hamkorlikni rivojlantirish:** Mahalla, maktab va korxonalar bilan hamkorlikda profilaktik tadbirlar o'tkazish orqali aholining xabardorligini oshirish va ularni profilaktik ishlar jarayoniga jalb qilish.
4. **Qonunchilikni takomillashtirish:** Sanitariya-gigiyena qoidalarini va me'yoriy hujjatlarni yangilash, inspektor faoliyatini huquqiy jihatdan mustahkamlash va nazorat tizimini kuchaytirish.
5. **Profilaktik targ'ibot va tushuntirish ishlari:** Aholining gigiyena qoidalariga rioya qilishini rag'batlantirish, kasalliklar oldini olish bo'yicha amaliy tavsiyalar berish va barqaror profilaktika madaniyatini shakllantirish.

Shu bilan birga, profilaktika inspektorining samarali ishlashi aholining sog'lig'ini mustahkamlash, epidemik va yuqumli kasalliklarning oldini olish, sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilinishini ta'minlash orqali jamoat salomatligini oshirishga sezilarli hissa qo'shadi. Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, profilaktika inspektorining ishini takomillashtirish nafaqat amaliy va texnik choralarni, balki aholining xabardorligini oshirish, ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish va innovatsion metodlarni qo'llashni ham talab

qiladi. Ushbu chora-tadbirlar profilaktika tizimining samaradorligini oshiradi, huquqbuzarliklarni kamaytiradi va jamiyatda sog'lom turmush tarzini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi. **Sanitariya-gigiyena faoliyati to'g'risida Qonun.** – Toshkent, 2020.
2. Karimov A. **Sog'liqni saqlash va profilaktika: o'quv qo'llanma.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Qodirov B. **Aholi salomatligini himoya qilish tizimi.** – Toshkent: Sog'liqni saqlash, 2021.
4. Toshkent shahar sanitariya-gigiyena boshqarmasi **hisobotlari.** – Toshkent, 2022.
5. Rahmonov S. **Sanitariya va gigiyena nazorati metodlari.** – Toshkent: Medpraktika, 2018.
6. Sodiqov D. **Aholi xabardorligini oshirish va profilaktika.** – Toshkent: Sog'lom hayot, 2020.
7. Akhmedov M. **Innovatsion usullar profilaktika faoliyatida.** – Toshkent: Ilm va innovatsiya, 2021.
8. World Health Organization. **Guidelines on Sanitation and Hygiene.** – Geneva: WHO Press, 2021.
9. UNICEF. **Reports on Community Health Interventions.** – New York: UNICEF, 2020.
10. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining **sanitariya-qoidalar to'g'risidagi qarorlari.** – Toshkent, 2022.
11. Murodov A. **Sog'liqni saqlash sohasida profilaktika tizimi.** – Toshkent, 2019.
12. Usmonova N. **Jamoat sog'lig'ini himoya qilish va profilaktika.** – Toshkent, 2020.

13. Tashkent Medical Academy. **Sanitariya va gigiyena bo'yicha ilmiy maqolalar.** – Toshkent, 2021.
14. Smith J., Brown L. **Community Health and Hygiene Practices.** – London: Academic Press, 2020.
15. Johnson R. **Public Health Monitoring Systems.** – New York: Springer, 2021